

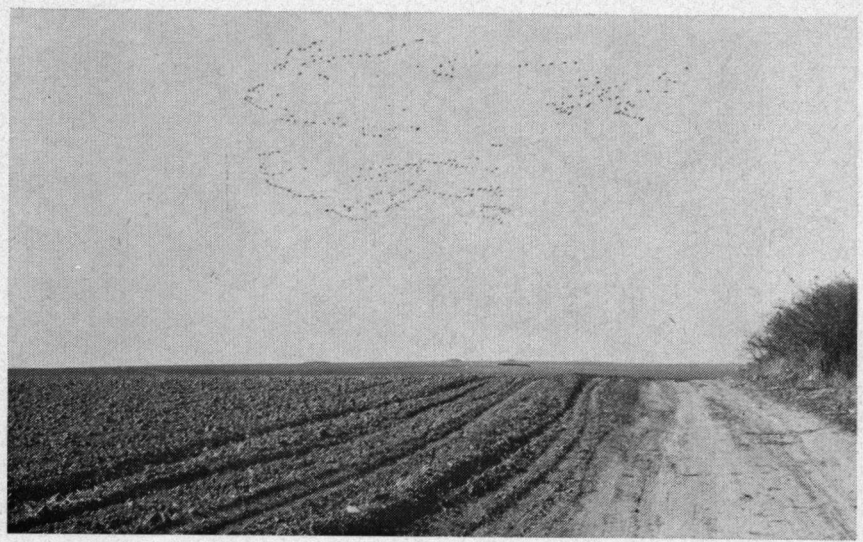
AANWEZIGHEID MOET GEVOLGD WORDEN
Roodhalsganzen in Oost-Europa

Door G. L. Ouweneel

„In the crazy world of today, when the human race seems so little able to control its destiny, when crises and depressions follow each other in mad succession, the need for escape is more urgent and the call of wild places more insistent than ever”.

Peter Scott begint in 1938 met deze woorden het eerste hoofdstuk, „the Chorus of the Geese”, van zijn boek „Wild Chorus”. Beide titels geven wel heel juist de sfeer in het boek weer, een stemming waartoe een reeks reproducties van Scott's ongeëvenaarde waterwildschilderingen in hoge mate bijdraagt. Tot de meest boeiende verhalen behoren de verslagen van reizen die Scott in de dertiger jaren maakte naar de Hortobagy, de Dobroedzja en de Kaspische zee kust in Perzië. Reizen die vooral werden ondernomen om de roodhalsgans te leren kennen, een soort die Scott kennelijk fascineerde en die hij, zij het slechts met enkele exemplaren, zowel in de Hortobagy als in de Dobroedzja ontmoette.

Schoonheid, zeldzaamheid en geheimzinnigheid plaatsen de roodhalsgans in de categorie vogelsoorten die bij de ornitholoog bijzondere emoties oproept. Het grillig patroon en de contrasterende kleuren van het verenkleed scheppen een wondermooie vogel waarover men zich telkens weer verbaast. De wereldpopulatie is slechts gering: tussen de 30.000 en 50.000 vogels en

Roodhalsganzen en kolganzen boven de Dobroedzja.

Foto: T. Lebret

wellicht nog minder, terwijl de ongenaakbaarheid van het broedgebied enerzijds en de tot op de huidige dag onbekende schakels in de trekwegen anderzijds de roodhalsgans een geheimzinnig aureool geven.

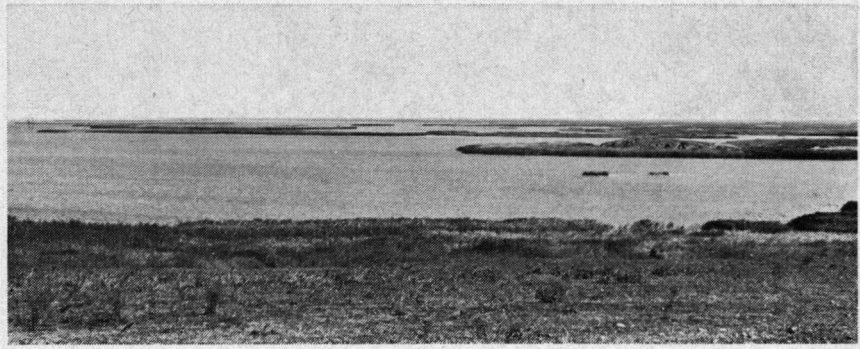
Bauer en Glutz von Blotzheim (1968) geven een overzicht van de bekende trekroutes. Het broedgebied ligt in de struiktoendra's van Westsiberie vanaf het Jamal-schiereiland oostwaarts tot het Taimyrmeer. In september verlaten de vogels het broedgebied. De hoofdmacht volgt de rivierdalen van de Ob, Irtysch en Tobol zuidwaarts, trekt vervolgens langs de bovenloop van de Oeral, snijdt de grote bocht die deze rivier maakt af door de steppe over te steken waarna het noordelijk deel van de Kaspische Zee wordt overgevlogen, tot bij de monding van de Koera. Het belangrijkste overwinteringsgebied ligt in de zuidwestelijke kuststreek van de Kaspische Zee, o.a. in het Kyzyl-Agach reservaat. Op twee plaatsen verlaat een kleiner gezelschap de hoofdmacht. Een groep volgt de Tobol, passeert de Kirgiezensteppe en overwintert oostelijk van het Aralmeer aan de rivier de Syr-darja. Een westelijke groep blijft de Oeral volgen, trekt verder westwaarts, passeert de Wolga bij Sarepta en bereikt via de noordoever van de Zwarte Zee (aan de monding van de Dnjepr jaarlijks enkele honderden vogels) de Balkan.

Tot 1967 werden in Hongarije bij 94 gelegenheden roodhalsganzen vastgesteld, de meeste in de Hortobagy. In Roemenië werd de soort voor het eerst in 1910 waargenomen. Tot 1940 bleven verdere waarnemingen een uitzondering, daarna regelmatig. Was dus het verschijnen van de roodhalsgans aan de roemeense Zwarte zee kust wel bekend, niettemin baarden de waarnemingen van Hoekstra en Hafner die in november/december 1968 in IWRB-verband in de Dobroedzja waterwildtellingen verrichtten en ter plaatse grote aantallen roodhalsganzen zagen, opzien. Er rezen vragen: waren de ganzen vroeger ook in deze aantallen hier geweest zodat deze populatie kan worden gevoegd bij de aantallen die bekend werden uit de

rood- en roodhalsganzen, Dobroedzja, Roemenië, oktober 1970

Foto: J. Philippona

Zwarte Zeekust van de Dobroedzja.

Foto: G. L. Ouweneel

russische overwinteringsgebieden of is dit een nieuw fenomeen? Het in cultuur brengen (katoen!) van de steppen bij de Kaspische Zee zou dan een reden van wijzigingen in het overwinteringspatroon van de soort kunnen zijn. Voorts is de vraag of de in de Dobroedzja in het najaar verschijnende roodhalszangen er ook overwinteren.

Het IWRB kreeg van de roemeense regering toestemming om gedurende het winterhalfjaar het pleisteren van roodhalsganzen in de Dobroedzja verder te onderzoeken en zo konden in 1969, 1970 en 1971 onder auspiciën van het IWRB enkele teams de kuststreek van de Zwarte Zee op het waterwild in het algemeen en op de ganzen in het bijzonder inventariseren. Het zal wel niet toevallig zijn dat ook nederlandse bemanningen vertrokken. Dankzij de positie die ons land inneemt in het trek- en overwinteringspatroon van ganzen in West Europa telt Nederland nogal wat „anserofielen”. Ook Peter Scott reisde zowel in 1969 als in 1971 naar de Dobroedzja. Ruim dertig jaar tevoren had hij hier in een sneeuwstorm tussen de kolganzen veertien roodhalsganzen geteld en sindsdien, althans in het wild, nooit meer. De excursies stellen eisen aan mensen en materiaal. De Dobroedzja moet niet worden verward met de befaamde Donau-delta. Het gaat om een schier eindeloos, golvend landbouwgebied, aan de zeezijde begrensd door een eveneens uitgestrekt lagunensysteem. Door dit gebied lopen maar enkele wegen die deze aanduiding kunnen waarmaken. Om wat te zien is het noodzakelijk het enorme land af te zoeken via de in beginsel aanwezige karresporen waar de auto's regelmatig vastraken. De dichtsbijzijnde mogelijkheden voor onderkomen liggen ver verwijderd en daar tellingen uitgevoerd tijdens de ochtendtrek nagenoeg de enige mogelijkheid bleken om inzicht te verschaffen in het aantal ganzen dat in de streek pleisterde, zijn de dagen lang. De concentraties roodhalsganzen die Hoekstra en Hafner in 1968 zagen werden tot dusver niet meer geëvenaard; enkele duizenden vogels totaal was het maximum. Begrijpelijk ging het overgrote deel van de aandacht uit naar de roodhalsganzen en andere ganzensoorten (kol- en grauwe ganzen). Daarnaast werden pogingen ondernomen om de grote concentraties eendachtigen op soort en aantal te inventariseren en hun voedsel-ecologie te bekijken. Ten slotte leek het nuttig gegevens te verzamelen met

betrekking tot de algemene ornithologie. Adriaan Dijkse bundelt alle gegevens die de nederlandse teams in de jaren 1969 t/m 1971 in de Dobroedzja verzamelden tot een uitvoerig verslag hetwelk t.z.t. in Ardea zal worden gepubliceerd.

Scott's bezoek in 1971 had o.a. tot doel met het oog op de roodhalsgans onderhandelingen te beginnen met roemeense overheidsinstanties over het stichten van een jachtvrije zone in de Dobroedzja en voorts hen te polsen over de mogelijkheid om op een vitaal punt een waarnemingspost te bouwen. Allereerst is het noodzakelijk de autoriteiten er van te overtuigen in wat voor bevoorrechte positie men verkeert maar ook wat verantwoording het schept indien een soort als de roodhalsgans een land aandoet; in Roemenië is men voornamelijk niet in alle geledingen hiervan overtuigd. Het is in ieder geval noodzakelijk dat de aanwezigheid van de roodhalsgans in de Dobroedzja wordt gevolgd zodat veranderingen in het biotoop, toename van de jacht of uitwassen als vangpartijen kunnen worden gesignaleerd.

Ook kan het IWRB door met regelmaat een team waarnemers in het veld te hebben wellicht ter plaatse de opinie gunstig beïnvloeden.

Tenslotte is het te hopen dat ornithologen worden gevonden die genegen zijn uit te zoeken waar de in de Dobroedzja pleisterende roodhalsganzen uiteindelijk overwinteren.

- G. L. Ouweneel, Kilstraat 22, Maasdam

LITTERATUUR:

Bauer, Kurt M. en Urs. N. Glutz von Blotzheim (1968): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 2 Anseriformes (1. Teil). Frankfurt.

Johnson, Alan en Heinz Hafner (1970): Winter wildfowl counts in south-east Europe and western Turkey. Wildfowl 21, blz. 22-36.

Scott, Peter (1938): Wild Chorus. London.

Uspenski, S. M. (1965): Die Wildgänse Nordeurasiens. Wittenberg.

Bestrijding muskusratten = extra bescherming grote stootvogels

Van maart 1971 tot februari 1972 werden in ons land totaal 19.169 muskus- of bisamratten buitgemaakt.

Volgens vele deskundigen moet de muskusrat feller bestreden worden. Met name in Overijssel zouden zij bijzonder veel schade berokkenen. Zij richten veel schade aan in onze waterkeringen in de juist kwetsbare delen van ons land.

Een natuurlijke biologische bestrijding van deze dieren zou wel het meest afdoende zijn. Daarom raden wij de muskusratbestrijders aan zich eens extra met de bescherming van onze grote stootvogels bezig te houden.

J.T.